

Olkaa hyvä ja käyttäkää **lähdeviittausta** lainatessanne tämän asiakirjan tekstiä:

Yksinasuvat ry/Hallituksen ohjelmatyöryhmä
Jutta Järvinen
Airi Tuominen
Asta Asiala, sihteeri
Helsinki, tammikuu 2019

Lisätiedot:
Jutta Järvinen
posti@yksinasuvat.fi
050 460 3527

I Taustaa

Yksinasuvat ry:n sääntömääräinen¹ tehtävä on täysi-ikäisten, yksin asuvien henkilöiden taloudellisen ja lainsäädännöllisen turvan ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Tarve yhdistyksen olemassaololle on syntynyt niistä havainnoista, joita jäsenet ovat kokemusasiantuntijoina elinympäristössään tehneet. Yhdistyksen jäsenten mielestä yksinasuvien mahdollisuuksien tasa-arvo ei nykyisin toteudu.

Ajattelutapa ilmenee kielenkäytössä ja kieli ohjaa ajattelua. Kun puhutaan perheistä kansalaisten sijaan, yli miljoona kansalaista jätetään keskustelun ulkopuolelle. Perhekeskeisyys ilmenee kriittikittömästi niin, että yhteiskunnallisessa keskustelussa toistetaan yhteiskuntapoliittisten toimenpiteiden kohderyhminä ”opiskelijat, lapsiperheet, työttömät ja eläkeläiset”, kun perustellaan päätöksiä ja lainsäädäntöä. Yksinasumiseen liittyviä kurjistavia mekanismeja ei jostain syystä huomioda, vaikka Yhdenvertaisuuslaissa mainitaan erikseen syrjimättömyyden perusteena perhesuhteet². Miksi näin on?

Tietoa on ollut jo pitkään riittävästi epäkohtien toteamiseksi. Yksinasuvat ry:n vaatimus on, että relevantti tieto ja erityisesti tässä asiakirjassa esitetyt näkökohdat otetaan huomioon myös päätöksenteossa.

Päävaatuksemme:

Yksinasuvia koskeva elinkustannusten suhteellinen korkeus yhdistettynä keskimääräiseen pienituloisuuteen ja yksinasuviin epäoikeudenmukaisesti kohdistuviin hintoihin, maksuihin ja veroihin on yhdenvertaisuusongelma. On selvästi osoitettavissa, että laki ei ole kaikilta osin sama pariskunnissa eläville yksilöille ja yksinasuville. Lainsäädännöllä ja poliittisessa päätöksenteossa pitää vaikuttaa siihen, että yksinasuvien kurjistamisen sijaan keksitään keinot väestöosan mahdollisuuksien tasa-arvon ja suoranaisten suhteellisen köyhyyden poistamiseksi.

Keinot edellä mainitun päävaatimuksen toteuttamiseksi:

¹ www.yksinasuvat.fi

² <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>, 3 luku, 8 §

- yksin asuvat pitää kaikessa lainsäädännössä ja poliittisessa päätöksenteossa huomioida omana ryhmänään, jotta heidän perheasemansa ei jää huomioimatta ja näin aseta heitä eriarvoiseen asemaan yhteiskunnassa
- kaikki yksin asumiseen liittyvät taloudelliset ja lainsäädännölliset epäoikeudenmukaisuudet on kartoitettava ja oikaistava. Aloitetaan tässä asiakirjassa esitetyistä epäkohdista.

II Yksinasuvien väestönosa, taustatietoa

1 Yksinasuvien määrä

Yksinasuvien määrä on kasvanut trendinomaisesti jo vuosikymmeniä maassamme. Vuodesta 1960 lähtien yksinasuvien määrä on kuusinkertaistunut Suomessa. Kun neljännes aikuisista asuu yksin ja noin joka toinen koti on yhden aikuisen talous, kyseessä on valtaväestöä koskeva asia. **Suurella väestöryhmällä ja sen hyvinvoinnilla on myös suuri kansantaloudellinen merkitys.**

FAKTOJA³:

- Vuoden 2017 lopussa Suomessa oli yhtensä 2 680 077 asutokuntaa, joista **1 162 308** oli yhden hengen asutokuntia. Yhden hengen asutokuntien määrä kasvoi vuosien 2016-2017 välillä 30 884 asutokunnalla. Yksinasuminen on lisääntynyt entisestään lähiaikoina.
- Vuonna 2017 kaikista Suomen asutokunnista oli yhden hengen asutokuntia suhteellisesti eniten, eli 43 %. Kahden hengen asutokuntia oli 33 % ja kolmen tai useamman hengen asutokuntia 24 %.
- Vuonna 2016 yksinasuvien osuus aikuisväestöstä oli 26%

2 Yksinasuvien ikä- ja sukupuolirakenne

Yksinasuminen lisääntyy monista syistä. Se voi olla koko aikuisiän kestävää tai jaksottaista. Yksinasuminen jää usein loppuelämän asumismuodoksi keski-ikässä ja sen jälkeen. Tämä liittyy väestön rakenteeseen ja vallitsevaan parinmuodostuskulttuuriin. Yksinasuvat miehet ovat maassamme selvästi yksinasuvia naisia nuorempia, kuten seuraava tilastokuva kertoo.

Emme hyväksy yksinasuvien taloudellisen yhdenvertaisuuden puutteen ratkaisuehdotukseksi perheen perustamista. Paitsi että ehdotus on sopimatonta, se on myös epärealistinen: Heteronormatiivisessa, pariskuntien saman ikäisyyttä arvostavassa kulttuurissa parinmuodostus on nykytilastojenkin valossa maassamme hankalaa.

³ http://tilastokeskus.fi/til/asas/2017/asas_2017_2018-05-17_tau_001_fi.html

IKÄ	MIEHET	NAISET	YHTEENSÄ
Alle 25-vuotiaat	54 610	55 763	110 373
25-34 -vuotiaat	101 895	62 015	163 910
35-44 -vuotiaat	73 031	35 824	108 855
45-54 -vuotiaat	81 124	60 430	141 554
55-64 -vuotiaat	89 574	104 449	194 023
65-74 -vuotiaat	71 123	122 932	194 055
75- -vuotiaat	52 312	166 342	218 654

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_asu_asas/statfin_asas_pxt_004.px/?rxid=88670285-364b-4624-b948-4888cd8276ae

Tiedetään myös, että Suomessa yksinasuvat miehet asuvat useammin maaseudulla, naiset kaupungeissa.

Yksinasuvat ry:n jäsenkunnassa ja yksinasuvissa ylipäänsä on runsaasti sellaisia henkilöitä, jotka ovat elämänsä aikana jo perustaneet perheen ja saaneet myös lapsia. He asuvat nyt yksin joko eron tai leskeytymisen takia. Noin puolet jäsenistöstämme on asunut koko aikuisikänsä yksin.

Yksinasuva on yksilönä yhtä arvokas kuin pariskunnan puoliso. Nykyisessä lainsäädännössä tätä yhdenvertaisuusnäkökohtaa ei kaikilta osin sovelleta, päinvastoin. Odotamme että nämä asiat korjataan tulevilla vaalikaudella.

3 Yksinasuvien taloudellinen asema

Taloudelliset resurssit eriytyvät yhteiskunnassamme huolestuttavassa määrin perhetyypeittäin. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta yksinasuvien ja pariskunnissa elävien yksilöiden osin rakenteellisesti tuettu elintasoero on huomioitava tutkimuksessa ja päätöksenteossa. Olemassa olevan tiedon perusteella voidaan jo sanoa, että kyseessä ei ole pelkkä yksilöiden resurssiongelmia, vaan nykytilanteeseen on vaikutettu aktiivisesti yksinasuvien kustannuksella, perheitä suosivalla yhteiskuntapolitiikalla ja lainsäädännöllä. Seuraavassa esitetyt eri väestöryhmiä koskevat tilastolliset erot ovat niin merkittäviä, että ne edellyttävät toimenpiteisiin ryhtymistä.

FAKTOJA⁴ :

- **Yksinasuvien pienituloisuus on lähes kuusinkertaista pariskunnissa eläviin yksilöihin verrattuna.** Yksinasuvista lähes kolmasosa (28,3%) oli pienituloisia vuonna 2016⁵ Vertailussa lapsettomien parien pienituloisuusaste oli 5,3%, parien, joilla on lapsia 7,0%, yhden huoltajan talouksien 22,0%, kotitaloudet, joilla on lapsia 8,7%. (Pienituloisuuden rajana käytetään 60 prosenttia mediaanitulosta. Pienituloisuusraja yhden hengen taloudessa vuonna 2017 oli 14 750 €, eli nettotulot alle 1230 €/kk.)
- Tämä näkyy luonnollisesti myös kotitalouksien käytettävissä olevissa keskiarvo- ja mediaanituloissa, kun vertaillaan eri ikäryhmiä yksinasuvien ja lapsettomien pariskuntien kotitalouksissa: Yksinasuvien tulot ovat kaikissa ikäryhmissä pienemmät kuin pariskunnissa elävien yksilöiden.⁶
- 75-vuotiaista yksinasuvista 32% on pienituloisia, pariskunnista noin 7%.
- Pitkittänyt pienituloisuus on erityisesti ikääntyneiden yksinasuvien naisten suuri ongelma⁷
- Väestön keskiarvoon verrattuna pienituloisuus oli yleistä myös 35-64 -vuotiailla. Esimerkiksi vertailussa lapsettomiin pareihin yksinasuvien keskiarvotulo kyseisessä ikäryhmässä vuonna 2016 oli 24 051 €, pariskunnassa elävän puolison keskiarvotulo oli 37 045 €. ⁸
- Yksinasuvien ja pariskuntina elävien kotitalouksien erot alimmassa tulodesiilissä korostuvat mitä vanhemmista henkilöistä on kyse: Alle 35-vuotiaista yksinasuvista 27,9% lukeutuu alimpaan tulokymmenykseen, lapsettomista nuorista pariskunnista 10,3%. 35-64-vuotiaiden vastaavat luvut ovat 22,7/2,5. Yli 64-vuotiaista yksinasuvista alimpaan tulokymmenykseen kuului vuonna 2016 yksinasuvista 24,8 %, pariskunnista 1,9 %. Syvin köyhyys on siis yli kymmenkertaista yksinasuvien eläkeikäisten keskuudessa verrattuna pariskuntiin.⁹ **Tämä on mielestämme osoitus siitä, että maassamme harjoitettu yhteiskuntapolitiikka ja ympäristön välipitämättömyys yksinasuvia kohtaan aiheuttavat kurjistavan kierteen.** →

⁴ https://stat.fi/til/tjt/2017/01/tjt_2017_01_2018-12-19_fi.pdf

⁵

https://tilastokeskus.fi/til/tjt/2016/01/tjt_2016_01_2018-03-02_kat_003_fi.html?fbclid=IwAR3DwGML3Tqtm5A_Kp8bBwaH_xN7xs_JeAp_2Q3WJeMyldm3jdYvgk0Cw

⁶

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tul__tjt/statfin_tjt_pxt_002.px/table/tableViewLayout2/?rxid=badd0fe1-0f0e-45dc-a1eb-5dc94d0350b4

⁷ https://stat.fi/til/tjt/2017/01/tjt_2017_01_2018-12-19_fi.pdf, sivu 7

⁸

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tul__tjt/statfin_tjt_pxt_002.px/table/tableViewLayout2/?rxid=dac83df1-b393-4273-bfd0-4bd2e02fcc79

⁹

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__tul__tjt/statfin_tjt_pxt_012.px/table/tableViewLayout2/?rxid=2d85374b-b40a-450d-af11-b289f9592ed1

- Yhden aikuisen kotitaloudet saavat toimeentulotukea yleisemmin kuin muun tyyppiset kotitaloudet. Vuonna 2016 yksinasuvat muodostivat yhteensä 73,5 prosenttia kaikista toimeentulotukea saavista kotitalouksista.

ASUMISEN HINTA

Matteus-vaikutus¹⁰: Huolimatta edellä luetelluista tilastoluvuista, jotka osoittavat yksinasuvien pariskuntiin verraten huonon taloudellisen aseman, he joutuvat maksamaan lähes kaikesta suhteessa enemmän kuin pariskunnat. Etenkin asumisessa yhdenvertaisuuden puute näkyy tilastojen valossa selvästi.

Vuonna 2017 yleistä asumistukea saavista ruokakunnista 66 % oli yksinasuvia. Niihin kuuluvat aidosti yksinasuvat, sekä yhteisöruokakunnissa asuvat henkilöt, joilla on oma erillinen vuokrasopimus.

- Tilastokeskuksen mukaan yksiön keskimääräinen neliöhinta oli vuonna 2017 koko maassa 2816 €, kolmioiden ja sitä suurempien asuntojen neliöhinta samana vuonna 2123 €. Neliöhintaero yksiöiden ja suurempien asuntojen välillä on koko maassa siis noin 25%.
- Pääkaupunkiseudulla vastaavat neliöhinnat vuonna 2017: Yksiöt 5 281 euroa (2015: 4 928 €). Yksiöiden hinnan nousu pääkaupunkiseudulla kahdessa vuodessa on noin 7%. Kolmioiden ja suurempien asuntojen neliöhinta oli vuonna 2017 3525 € eli lähes 40 % matalampi kuin yksiöiden.¹¹
- Myös yksiöiden vuokrat ovat kalliimpia suhteessa suurempiin asuntoihin. Niin sanottujen miniasuntojen neliöhinta voi olla jopa kaksinkertainen normikokoisen (25-35 neliötä) yksiön neliöhintaan. Aikuinen yksinasuva haluaa tutkimustenkin valossa asua keskimäärin väljemmin, vähintään 50 neliömetrin kaksiossa. Hänen tulee halutessaan saada mahdollisuus tähän kohtuullisella ja yhdenvertaisella asumisen hinnoittelulla.

III Vaatimuksia yksinasuvien aseman parantamiseksi

1 Taloudellinen asema

Edellä esitetyt perhetyypeittäin merkittävästi eroavat tilastoluvut indikoivat, että yksin asuminen ei ole ensisijaisesti yksinäisyysongelma vaan taloudellisen yhdenvertaisuuden ongelma. Vaadimme valtiovaltaa selvittämään, miten yksinasuvien elintaso saadaan nostettua muiden kansalaisten tasolle ja miten nykyiset kurjistavat säädökset ja muut käytännöt saadaan mahdollisimman pian purettua.

Hallituksen ja eduskunnan tulee selvittää yksinasuvien elinkustannukset suhteessa pariskunnan puoliskoon ja toimeenpanna yhteiskuntapolitiikan eri lohkoilla toimenpiteitä,

¹⁰ <https://fi.wikipedia.org/wiki/Matteus-vaikutus>

¹¹

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__asu__ashi__vv/statfin_ashi_pxt_112l.px/table/tableViewLayout2/?rxid=5e3b958d-1f00-4e5e-8e66-23410c9fae7f

joitka tasaavat yksinasuvan taloudelliset mahdollisuudet verrattuna pariskunnan puoliskoon. Asunto-, työ-, vero- ja sosiaalipolitiikka ovat keskeisimmät politiikan sektorit yksinasumisen yhdenvertaisuuden parantamiseksi.

1.1 Asuminen

Yksinasuville pitää järjestää kohtuuhintaisia asuntoja, joiden asumiskustannukset eivät ylitä kansalaisen keskimääräisiä yksilökohtaisia asumiskustannuksia. Nykyisessä asuntokannassa se voidaan toteuttaa esimerkiksi yksinasuviin kohdistuvien verovähennysten keinoin. Asumistukijärjestelmä on kokonaisuudessaan kyseenalainen, koska sillä subventoidaan asuntosijoittajia. Uudessa asumisen suunnittelussa ja toteutuksessa yksinasuvat on huomioitava lähtökohtaisesti, muun muassa niin, että yksinasuville suunnitellaan asumisen vaihtoehtoja heitä itseään kuunnellen. Lisäksi odotamme, että selvitetään, kuinka suuri määrä asuntolainakorkojen verovähennyksistä kohdistuu parisuhteessa eläviin verrattuna yksinasuviin.

Vuokralla asuvista noin 62% oli yksinasuvia vuonna 2017. Pyysimme Tilastokeskukselta erillistilastoa yksinasuvien vuokralla asumisesta ikäryhmittäin tätä asiakirjaa varten. Oletus siitä, että asumisen hallintamuodot eriytyvät systemaattisesti perhemuodoittain, yksinasuvien tappioksi, osoittautui oikeaksi:

Asuntokunnan koko					
Ikä	1	2	3	4+	Yhteensä
-19	6 %	17 %	27 %	50 %	100 %
20-29	42 %	40 %	10 %	7 %	100 %
30-39	36 %	27 %	16 %	21 %	100 %
40-49	39 %	25 %	16 %	20 %	100 %
50-59	52 %	31 %	10 %	7 %	100 %
60-69	60 %	34 %	4 %	2 %	100 %
70-	69 %	28 %	2 %	1 %	100 %

Vuokralla asuvat henkilöt iän ja asuntokunnan koon mukaan 2017. Lähde: Tilastokeskus 3.1.2019

Yksinasuvien vuokralla asuminen kasvaa ikäluokittain samaan aikaan kun muiden vuokralla asuminen vähenee. Tilasto kertoo siitä, että yksinasuvilla ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia asuntovarallisuutensa kartuttamiseen. Päinvastoin, yksinasuvia käytetään asuntomarkkinoiden polttoaineena, suunnittelemalla heitä varten miniasuntoja, joiden neliöhinta voi olla lähes kolminkertainen verrattuna normikokoisten asuntojen neliövuokriin.. **Yksinasuvien asumisen taloudelliset olosuhteet on saatava samalle tasolle**

kuin muissa perhemuodoissa. Yksinasuvien asuntovarallisuuden kartuttamista on erityisesti tuettava.

1.2 Työllisyys

Yksinasuvissa on, Tilastokeskuksen v. 2015 tietojen mukaan, lähes kaksinkertainen määrä työttömiä (9,6 %) verrattuna pariskuntina asuviin (4,6 %). Yksinasuvat ovat suurin peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saava ryhmä.¹²

On selvitettävä, mitkä ovat yksinasuvien korkeamman työttömyyden syyt. Jos yksinasuvat ovat perheellisiä heikoimmassa asemassa irtisanomis- ja työllistämistilanteissa, tähän syrjivään käytäntöön on puututtava. On myös kiinnitettävä **erityistä huomiota yksinasuviin työnhakijoihin**, esimerkiksi työhallinnon toimenpitein - nuorisotyöttömyyshankkeet yhtenä mahdollisena esikuvana.

Tässä asiakirjassa erikseen verotuksen yhteydessä käsiteltävä työasuntovähennys ei kohdistu nyt lainkaan yksinasuviin. Kodin muutto on yksinasuvalle niin henkisesti, fyysisesti kuin taloudellisesti mittava investointi yhä epävarmemmiksi muuttuvilla pätkätyömarkkinoilla. Tällä on mahdollisesti myös vaikutuksia yksinasuvien työllisyysasteeseen.

1.3 Verot ja verovähennykset

On selvitettävä yksinasuvan kokonaisveroaste verrattuna parisuhteessa elävien kokonaisveroasteeseen. Jos ja kun yksinasuvan verotaakka osoittautuu suuremmaksi, asia on korjattava.

Yksinasuvan **kuluttaja-aseman** yhdenvertaistamiseksi on syytä kiinnittää huomio siihen, että miltei joka alalla sovelletaan "volymihinnoittelua": Mitä enemmän ostetaan, sitä pienempi on yksikköhinta. Ei ole hyväksyttävää, että yksinasuvan peruselämisen hinta-laatu -suhde muodostuu vapaan markkinatalouden pelisäännöillä huonommaksi kuin perheellisillä. Tämä koskee erityisesti asumista, mutta lähes kaikkia muitakin kulutushyödykkeitä. Julkisella vallalla on mahdollisuus puuttua asiaan muun muassa Yhdenvertaisuuslain hengessä harjoitetulla veropolitiikalla.

1.3.1 Arvonlisäverolaki:

Hyödykkeiden hinnoissa yleinen arvonlisäverokanta on 24 %. Hankkiessaan yhteiseen talouteen ja yhteiseen käyttöön tavaroita tai palveluita pariskuntina elävät maksavat henkilökohtaisesti arvonlisävero suhteessa vähemmän kuin yksin asuva. Tämä pätee erityisesti yhdessä käytettäviin kestokulutushyödykkeisiin. Yksinasuva maksaa täyden arvonlisäveron kaikista hankinnoistaan. Kestokulutushyödykkeiden kuluminen ei kompensoi

¹² <http://yksinasuvat-fi.directo.fi/@Bin/180453/yksinel%C3%A4vien+ty%C3%B6tt%C3%B6myys.pdf>

sitä eroa, että käytännössä yksinasuva maksaa näistä hankinnoista tupla-ALV:n verrattuna pariskunnan puoliskoihin.

Tutkittavaksi, mikä on yksinasuvien kulutusveroaste verrattuna pariskuntina elävien yksilöiden kulutusveroasteeseen?

1.3.2 Tuloverolaki:

1.3.2.1 Työasuntovähennys:

Yksinasuva ei saa työasuntovähennystä. Tämä vaikeuttaa ja estää yksinasuvien työllistymismahdollisuuksia verrattuna pariskunnissa elävien työllistymismahdollisuuksiin.

Valtiovarainvaliokunnan perusteluissaan (15/2007 vp) tekemä viittaus perheenjäsenten työ- tai kouluolosuhteisiin asettaa yksinasuvan eriarvoiseen asemaan lapsettomana elävään pariskuntaan nähden. Lapsetonkin pariskunta on oikeutettu työasuntovähennykseen, vaikka toinen puolisko ei edes kävisi töissä. Perusteluiden mukaan yksinasuvalle ei myönnetä työasuntovähennystä, koska ”yksin asuva ei ole yhtä lailla sidottu asuinpaikkaansa kuin esimerkiksi perhe”. Perustuuko väite johonkin tutkimukseen? Väite on ristiriidassa yksinasuvien omien kokemusten kanssa. Myös yksinasuvilla on siteitä omaan kotiinsa, kotiseutuunsa, ikääntyviin vanhempiinsa, apua tarvitseviin sisaruksiinsa, naapureihinsa, mahdollisiin lapsiinsa.

Lisäksi kodin muutto on erityisen kuormittava stressitekijä yksinasuvalle. Vaikuttaa siltä, että työasuntovähennystä koskeva perustelu ei pohjaudu tietoon eikä tutkimustuloksiin vaan asenteisiin ja uskomuksiin sellaisesta ryhmästä, johon lainvalmistelija ei itse kuulu.

Työasuntovähennys on laajennettava koskemaan myös yksinasuvia, jotta heidän työllistymismahdollisuutensa parantuisivat.

Työasuntovähennyksen epääminen yksinasuvilta edellä mainituin perustein ei ole Yhdenvertaisuuslain 3 luvun 8 § mukaista.

1.3.2.2 Kotitalousvähennys:

Yksinasuvan henkilön kotitalousvähennysoikeutta asuntoon tehtävien korjaus- ja huoltotöiden osalta on verotuksessa nostettava vastaamaan pariskuntina elävien yhteenlaskettua vähennysoikeutta. **Ei ole rationaalisesti tai moraalisesti perusteltua tukea pariskunnan kodinrakennus-, ylläpito- ja palvelujen käyttömahdollisuuksia kaksinverroin verrattuna yksinasuviin.**¹³

1.3.3 Asumiseen liittyvät verot ja veroluonteiset maksut

kohdistuvat yksinasuvaan yhtä suurina kuin pariskuntina asuviin yhdessä eli lisäävät yksinasuvan suhteellisia asumiskustannuksia verrattuna pariskuntiin:

Kotitalouden sähkönkulutukseen perustuvat sähkövero, sähkönsiirtomaksu ja niistä maksettava arvonlisävero ovat käytännössä kaksinkertaiset yksinasuvalle. Esimerkiksi kaksiossa asuvan pariskunnan sähkönkulutus on vain hieman korkeampi kuin yksinasuvan. Kuitenkin pariskunnan puolisko maksaa vain puolet sähköverosta, sähkönsiirtomaksusta ja

¹³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535> 127 a-b §

arvonlisäverosta. Yksinasuville tulee hyvittää heidän maksamansa korkeammat verot esimerkiksi yksinasuvan verovähennyksellä.

1.3.4 Perintökaari

Korkeampi perintövero: Eriarvoisuus koskee erityisesti lapsettomia yksinasuvia, joiden jälkeensä jättämän omaisuuden perivät esim. sisarusten lapset tai läheiset ystävät. Jos yksinasuva kuolee ilman perillisiä tekemättä testamenttia, jäämistön kohtalo jää yleensä valtiokonttorin päätettäväksi. Ehdotamme, että valtiovalta kohdistaa kyseiset **yksinasuvien jäämistöt esimerkiksi rahastoon, josta varoja käytetään muiden yksinasuvien hyväksi.**

1.4 Tuet ja eläkkeet

Erilaisissa julkisissa tuissa ja etuuksissa on huomioitava yksinasuvien korkeammat elinkustannukset luomalla yksinasuvien elinkustannusindeksi ja huomioimalla se lainsäädännön valmistelutyössä.

Nykyisin näin ei ole. Sen sijaan lakeihin on kirjattu suoranaisia yksinasuvia syrjiviä säädöskohtia, jotka entisestään kurjistavat yksinasuvan taloutta:

1.4.1 Työttömyysturvalaki, pääomatulot:

7 luku 7 § (22.12.2009/1188) Tarveharkinta...täysimääräisen työmarkkinatuen kuukautta kohden lasketusta määrästä vähennetään huoltovelvollisella 50 prosenttia siitä 6 §:n mukaisesti määrätystä tulojen osasta, joka ylittää 848 euroa kuukaudessa. Perheettömällä henkilöllä vähennetään vastaavasti 75 prosenttia siitä 6 §:n mukaisesti määrätystä tulojen osasta, joka ylittää 253 euroa kuukaudessa..

Viimeisimmät Kelan luvut em. lain kohtaan liittyen: "Tuloraja: Yksin asuvalla työttömällä työmarkkinatukea vähentävät pääomatulot ja muut tulot, jotka ylittävät tulorajan 311 e/kk. Täyttää työmarkkinatukea saavalla vähennetään 75 % tulorajan ylittävistä tuloista. Avio- tai avoliitossa asuvalla ja perheellisellä työttömällä tuloraja on 1 044 e/kk. Täydestä työmarkkinatuesta vähennetään 50 % tulorajan ylittävistä tuloista."

Puolison kanssa elävä henkilö voi ansaita siis lainsäätäjän mielestä selvästi enemmän kuin yksinasuva menettämättä työmarkkinatukea. Laki kurjistaa yksinasuvan taloutta, joka on jo keskimäärin, korkeiden elinkustannusten vuoksi, huomattavasti huonommassa jamassa kuin pariskunnilla. **Mille mahdolliselle asiaperusteelle lainsäätäjän ajattelu voisi perustua kun pariskunnan aikuiset puoliskot tulkitaan toistensa huoltovelvollisiksi, mutta yksinasuvan itseään koskevaa huoltovelvoitetta ei noteerata? Tämä on korjattava Yhdenvertaisuuslain mukaiseksi.**

1.4.2 Laki korjausavustuksista

Yli 65-vuotiaat pienituloiset eläkeläiset voivat saada korjausavustusta asuntoonsa voidakseen asua pidempään kotona. Avustus on tavallisesti korkeintaan 50 % kuluista. Yksinasuvan tuloraja on Helsingissä 2000 € ja pariskunnan 4000 €. Yhdistyksessä laskettiin helsinkiläisen yli 65-vuotiaan yksinasuvan ja pariskunnan arkimenojen jälkeen käteen jäävä raha/kk:

Yksinasuvan eläke 2000 €, - verot (verotoimiston verolaskurin mukaan) 400 - arkimenot (Takuusäätiön mukaan) 1447 € = 153 €.

Pariskunnan eläkkeet 4000 € - verot 800 € - arkimenot 2138 € = 1062 €.

Tämä on konkreettinen osoitus yksinasuvan ja pariskunnan eriarvoisesta asemasta. 2000 euron eläke on hyvä eläke. Harvalla yksinasuvalla olisi ylipäänsä remonttiin varaa.

Vaadimme, että korjausavustuksen saamista helpotetaan yksinasuvien kohdalla.

1.4.3 Eläkkeet

Takuueläkkeestä poistettiin kansaneläkkeen yksinasuvan korotusosa. Miksi näin tehtiin? Sivulla 4 osoitimme tilaston, jonka mukaan yksinasuvien eläkeläisten alimman tulokymmenyksen köyhyys on lukumääräisesti kymmenkertaista verrattuna pariskuntiin. **Takuueläkkeeseen tulee sisällyttää yksinasuvan korotusosa**, joka huomioi yksinasuvien korkeammat elin- ja asumiskustannukset. Leskeneläkkeen sijaan tulee ottaa käyttöön kaikkiin **yksinasuviin kohdistuva yksinasuvan lisä**.

Leskeneläkkeestä tulee luopua, koska se asettaa kansalaiset eriarvoiseen asemaan siviilisäädyn perusteella.

IV Muuta huomioitavaa

Maksut: Valtiovallan pitää ohjeistaa kuntia **harkitsemaan kotitalouden henkilömäärän käyttämistä asiakasmaksujen määräytymisen perusteena** esim. kotipalvelun asiakkuuksissa sekä valvoa, ettei yksinasuvan **kotipalvelun asiaksmaksu** ole korkeampi kuin pariskuntina asuvien kuten nykyään valitettavasti on. Muutamien kaupunkien kohdalla tekemämme kotipalveluhintojen kartoituksen perusteella näyttäisi siltä, että yksinasuvien kotipalvelun hinta on ainakin 10% korkeampi kuin pariskunnan puoliskon. Yksinasuvan maksussa pitäisi ottaa huomioon yksinasuvan korkeammat elin- ja asumiskustannukset, eikä toimia kuten yksinasuvien kohdalla yleensä toimitaan, eli otetaan se vähäkin pois. Tämä ei ole linjassa Yhdenvertaisuuslain hengen kanssa. **Vaadimme perusteluja sille, että myös julkinen valta toteuttaa volyyminhinnoittelua kansalaisten kustannuksella.**

Kuntien ja taloyhtiöiden perimät **jättemaksut** ja **vedenkäyttömaksut** tulisi kohdentaa henkilöluvun mukaan asuntokohtaisen hinnoittelun sijaan.

Perustulo: Tulevissa sote-kokeilussa tulisi ottaa huomioon, että yksin asuvien elinkustannukset ovat toistaiseksi korkeammat kuin pariskuntien puoliskoilla. Tasasuuruinen perustulo ei ole tässä suhteessa oikeudenmukainen eikä takaa samantasoista elintasoja eri väestöryhmille.

Terveyserot: Yksinasuvilla on enemmän terveyteen liittyviä ongelmia kuin muihin väestöryhmiin kuuluvilla. Niin köyhyys, työttömyys kuin yksin kannettava vastuu aiheuttavat terveysongelmia. On sekä inhimillisesti että kansantaloudellisesti välttämätöntä huomioida yksinasuminen yhdenvertaisena asumisen muotona ja ennaltaehkäistä nykyisin vallitseva tilanne, jossa viimesijaisten etuuksien käyttäjien enemmistö on yksinasuvia.

Sosiaali- ja terveysalan koulutukseen tulee sisällyttää tietoutta yksinasuvasta asiakkaana, yksinasumisesta ja yksinasuvan kohtaamisesta. Tarvitaan myös erityisesti **yksinasuville kohdistettuja palveluita**. On ymmärrettävä, että yksinasuvan elämä on taloudellisesti, käytännöllisesti, juridisesti, sosiaalisesti ja emotionaalisesti erilaista ja usein kuormittavampaa kuin pariskunnassa elävän elämä. Muun muassa Sote-alan opetussuunnitelmien perusteisiin on kirjattava yksinasuvien huomioiminen kaikissa asiakaspalvelutilanteissa.

V Tutkimusta tarvitaan edelleen

Tilastotietoa on jo riittävästi sen osoittamiseksi, että yksinasuvien yhteiskunnallinen asema maassamme ei ole yhdenvertainen muihin perhemuotoihin verrattuna. Yksinasuvien taloudelliset olosuhteet ovat keskimäärin heikommät kuin pariskunnissa elävien yksilöiden. Miksi tietoa ei hyödynnetä päätöksenteossa? Yksinasuvat ry on ainoa taho maassamme, joka valvoo yksinasuvien etua. Osaamme tulkita tilastoja ja kysyä siihen liittyvät oikeat lisäkysymykset. Valtioneuvoston kanslian YSI-konsortiolle vuonna 2017 osoittama yksineläviä koskeva tutkimustehtävä ja sen tulokset eivät vastanneet odotuksiamme. Esitellyt tulokset olivat entuudestaan tuttuja kuvailevia lukuja, joissa tuloköyhyttä tai suhteellista deprivatiota pariskuntiin verrattuna ei käsitelty lainkaan. Tässä asiakirjassa käsiteltyjä kipeimpiä epäkohtia ei myöskään mainittu.

Käytännön politiikassa yksinasuvia ei ole huomioitu yhdenvertaisesti lainvalmistelussa, vaan heidän annetaan tippua etuuksien saajiksi. Enemmistö viimesijaisten sosiaalietuuksien saajista on yksinasuvia. Asiaa ei yleensä mainita, vaan puhutaan pienituloisista, köyhistä, toimeentulotuen asiakkaista ja asumistuen saajista julkisen sektorin menoerinä tai sosiaalisten riskien yhteydessä. Kun etabloituneetkaan tutkimuslaitokset eivät erikseen huomioi yksinasuvien moninkertaista edustusta em ryhmien sisällä, se on mielestämme merkki yksinasuvien rakenteellisesta syrjinnästä.

Vaadimme ennaltaehkäiseviä toimia, eli sen varmistamista että lainsäädäntö perustuu tutkittuun tietoon, eikä perheellisten lainsäätäjien asenteisiin. Yksinasuville on taattava samat mahdollisuudet kuin perheellisille/ pariskuntina eläville. Nykyisin on oltava vahva selvittääksään yksin, mutta yksinasuville ei pidä vaatia superihmisen ominaisuuksia, jos ei niin tehdä perheellistenkään kohdalla.

Yksinasuvat ry:n toivoo, että yksinasuminen otetaan huomioon erityisesti talous-, oikeus- ja valtiotieteellisessä tutkimuksessa.

Taloustieteet:

- Yksinasuvien mikrotalouden tutkimus on Suomessa lähes olematonta.
- Yksinasuvien taloudellista asemaa on tutkittava niin kuluttaja-, työmarkkina- kuin veronmaksaja-aseman näkökulmista ja verrattava sitä pariskuntina elävien yksilöiden asemaan.
- Yksinasuvien taloudellisen aseman vaikutukset koko kansantalouteen on myös huomioitava tutkimuksessa.

Oikeus- ja valtiotieteet:

- Oikeustieteen ja valtiotieteen aloilla lainsäädäntöä on analysoitava myös yhdenvertaisuuslain näkökulmasta. Laeissa on selvästi yksinasuvia syrjiviä säädöskohtia. Niitä on eritelty myös tässä asiakirjassa.

1,16 miljoonaa yksinasuvaa ei voi lakaista maton alle.

Yksinasuvia koskevan tutkimuksen lisäksi **yksinasuminen on otettava taustamuuttujatarkasteluun** kaikessa yhteiskunnallisessa tutkimuksessa. **Tarvitaan oikeita tutkimuskysymyksiä ja syvällisempää analyysia.**

Kansalaisia koskevan lainsäädännön on perustuttava tutkitulle, relevantille tiedolle eikä perhenormatiivisuuden värittämille asenteille.

